

Időszaki kiállítás: Nyomtatott magyar föld- és éggömbök

2010/10/16 - 2011/04/02

[1]Nyomtatott magyar föld- és éggömbök a kezdetektől napjainkig

– Az Országos Széchényi Könyvtár és az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszékének közös kiállítása.

A glóbuszok Földünk és a világegyetem megismert képét ábrázolják.

A térképészet kezdetektől a 18. század első feléig tartó története folyamán elsősorban a kartográfia gyakorlati területe alakult ki, a térképszerkesztés művészetnek számított egy magas szintű, az újkor századaiban már tudományos ismereteket is feltételező kézművesség értelmében. Erre gyönyörű példákat szolgáltatnak a korabeli térképek és az iparművészeti remekek közé tartozó Föld- és Éggömbök.

A korabeli föld- és éggömbökön nyomon követhető földünk és tágabb világunk földrajzi, illetve csillagászati felfedezésének eredményei, de felismerhetők rajtuk az adott kor és hely uralkodó iparművészeti irányzata és színvonala is.

A kezdetektől szinte a napjainkig változatlan módon készültek. A legtöbbször kartonból formált gömböt két félgömbből illesztették egybe, a nagyobb gömböknél a szerkezet megerősítésére faváz szolgált, és egyben az rögzítette a gömb tengelyét is. Kívülről a papír-felületet gipsszel vonták be (ez segített kialakítani a tökéletes gömbformát), s arra ragasztották fel a papírra nyomtatott gömbkétszögeket (szegmenseket), majd a felületet növényi lakkal vonták be.

A csillagok helyét az éggömbök tervezésénél csillagkatalógusok alapján határozták meg (katalógusok dátumát rendszerint feltüntették), amelyek megadták az egyes csillagok helyzetét az égi egyenlítő és az ekliptika metszéspontjához viszonyítva. Ez a metszéspont hetvenévenként körülbelül egy fokkal eltolódik -, tehát az éggömböket időről időre át kell dolgozni.

Kiállításunkon szeretnénk az első magyar nyomtatott Föld- és Éggömböktől a napjainkban kapható művekig elkalauzolni látogatóinkat. A magyar nyelvű nyomtatott föld- és éggömbök, vagy ahogy a 19. századba nálunk nevezték, a „tekék” elterjedése szoros kapcsolatban volt a népoktatás szélesebb körű kiteljesedésével, majd kötelezővé válásával.

A közel száz föld- és éggömböt felsorakoztató kiállítás anyaga több múzeum és magángyűjtemény glóbuszaiból állt össze. Ezek között számukat tekintve a Császi-gyűjtemény, az OSZK Térképtárának, valamint az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszéke Könyv- és Térképtárának gömbjei a legjelentősebbek. Ezeken túl megtekinthető még a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum néhány értékes darabja, sőt érkezett földgömb – ugyan német nyelvű, de az első ismert magyar szerző, Elekes Ferenc egyik munkája Bécsből –, az Osztrák Tudományos Akadémia Woldan-gyűjteményéből is.

Sérülékenységük folytán a kiállítási tárgyak nem mozdíthatók, a számítógépen megtekinthető, forgatható, nagyítható-kicsinyíthető, bármely helyzetbe beállítható 3D-s glóbuszmodelleken azonban jól tanulmányozhatók a föld- és éggömbök legapróbb részletei is.

A kiállítást színezik a Bélyegmúzeum azon darabjairól készített képek, amelyeken föld- vagy éggömbök jelennek meg, és olyan használati tárgyak – a levélnehezéktől a kulcstartón át a ceruzafaragóig – amelyek glóbuszokat formáznak.

A kiállítás megtekinthető:

2010. október 16 - 2011. április 2.

VI. emeleti Corvina-kiállítóterem

Keddtől szombatig 10 órától 18 óráig.

Jegyárak

Teljes árú: 1000,- Ft/fő

Kedvezményes: 600,- Ft/fő

Csoportos: 400,-

Forrás webcím: <https://oszk.hu/kiallitasok/idoszaki-kiallitas-nyomtatott-magyar-foeld-es-eggoemboek>

Hivatkozások:

[1] <https://oszk.hu/sites/default/files/globusz01.jpg>